

Bruselj, 10. marec 2023
(OR. en)

7315/23

COPS 126
POLMIL 52
ESPACE 11
EUMC 118
CONOP 19
CFSP/PESC 419
CSDP/PSDC 204
RELEX 330

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	JOIN(2023) 9 final
Zadeva:	SKUPNO SPOROČILO EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU Vesoljska strategija Evropske unije za varnost in obrambo

Delegacije prejmejo priloženi dokument JOIN(2023) 9 final.

Priloga: JOIN(2023) 9 final

EVROPSKA
KOMISIJA

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA ZUNANJE
ZADEVE IN
VARNOSTNO POLITIKO

Bruselj, 10.3.2023
JOIN(2023) 9 final

SKUPNO SPOROČILO EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Vesoljska strategija Evropske unije za varnost in obrambo

UVOD – VESOLJE KOT STRATEŠKO PODROČJE

Evropa je svetovna vesoljska sila. Evropska unija (EU) ima v lasti in upravljanju vesoljska sredstva za ugotavljanje položaja, navigacijo in določanje točnega časa (določanje položaja, navigacija in določanje časa – Galileo) ter opazovanje Zemlje (opazovanje Zemlje – Copernicus), izstrelila pa bo tretjo konstelacijo satelitov v okviru programa Unije za varno povezljivost (program IRIS²), namenjeno varni komunikaciji. Države članice imajo v lasti in upravljanju nacionalna vesoljska sredstva, tudi za varnostne in obrambne namene. Satelitski center EU zagotavlja edinstveno zmogljivost za analizo geoprostorskih obveščevalnih podatkov v podporo pri odločanju in ukrepanju EU in njenih držav članic.

Vesolje je ključnega pomena za strateško avtonomijo EU in njenih držav članic. Delovanje gospodarstev in javnih politik ter vsakodnevno življenje državljanov sta vse bolj odvisna od vesoljskih storitev in podatkov, tudi tistih na področju varnosti in obrambe. Vesolje prispeva tudi k uresničevanju politične agende EU, saj omogoča digitalni in zeleni prehod ter krepi odpornost EU.

Kljub temu vesolje postaja vse bolj sporno področje.

Nekatere vesoljske sile imajo zmogljivosti za napad na kritično vesoljsko infrastrukturo. Nekatere od njih so razvile in preizkusile protisatelitske zmogljivosti, ki lahko motijo delovanje vesoljskih sistemov in storitev ali jih uničijo. Nazadnje je Rusija novembra 2021 na enem od svojih satelitov preskusila protisatelitsko orožje, pri čemer je ustvarila veliko vesoljskih odpadkov.

Kitajska uresničuje svojo geopolitično agendo z vse večjo prisotnostjo v vesolju ter razvija obsežne vesoljske programe in protivesoljske zmogljivosti.

Voditelji EU so glede na geopolitične razmere, v katerih se povečuje merjenje moči ter krepijo grožnje EU in njenim državam članicam, vesolje v strateškem kompasu¹ opredelili kot strateško področje ter pozvali k razvoju vesoljske strategije EU za varnost in obrambo. V strategiji EU za varnostno unijo² je vesoljska infrastruktura priznana kot bistvena storitev, ki mora biti odporna ter ki jo je treba ustrezno zaščititi pred sedanjimi in predvidenimi grožnjami.

EU in njene države članice bodo še naprej spodbujale ohranjanje varnega in zaščenega vesoljskega okolja ter miroljubno rabo vesolja na pravični in za vse strani sprejemljivi podlagi. EU priznava, da je vesolje globalna dobrina. Zavzema se za preglednost in

¹ [Strateški kompas za varnost in obrambo – Za Evropsko unijo, ki varuje svoje državljane in državljanke, vrednote in interese ter prispeva k mednarodnemu miru in varnosti.](#)

² COM(2020) 605 final.

ukrepe za krepitev zaupanja, ki se vzajemno dopolnjujejo, in sicer z zmanjševanjem tveganj za napačno dojetje in presojo ter nenamerno stopnjevanje konfliktov.

Potrebni so dodatni ukrepi za zaščito strateških interesov EU ter odvrčanje od sovražnih dejavnosti v vesolju in iz njega. EU bo dala prednost mednarodnemu sodelovanju in spodbujala odgovorno ravnanje v vesolju, hkrati pa bo tudi okrepila svojo strateško držo in avtonomijo na področju vesolja. Povečala bo odpornost vesoljskih sistemov in storitev, se odzvala na vse sovražne dejavnosti ali grožnje ter dodatno razvila vesoljske storitve za varnost in obrambo.

1. OKOLJE GROŽENJ V VESOLJU

1.1. Opredelitev področja vesolja

Področje vesolja vključuje vse elemente, ki so pomembni za delovanje vesoljskih sistemov in zagotavljanje vesoljskih storitev v EU in državah članicah, npr.: vesoljsko okolje, različne zadevne tirnice in vesoljska plovila ter s tem povezane informacije o sistemih, katerih del so, zemeljsko in izstrelitveno infrastrukturo, radiofrekvenčne povezave, uporabniške terminale ter kibernetske vidike. Vključuje tudi temeljni industrijski sektor vesolja.

1.2. Protivesoljsko bojevanje in grožnje na področju vesolja

V nasprotju z varnostnimi tveganji, ki izhajajo iz tehničnih incidentov, nesreč in naravnih nesreč, so vesoljske grožnje namerne sovražne dejavnosti, ki se izvajajo s protivesoljskimi zmogljivostmi.

Protivesoljsko bojevanje je namenjeno razkazovanju zmogljivosti, odvrčanju konkurentov, preprečevanju uporabe vesoljskih sistemov tem konkurentom ali pridobitvi informacijske prednosti. Usmerjeno je proti vesoljskim sredstvom v tirnicah, njihovi podporni zemeljski infrastrukturi in podatkovnim povezavam med njimi.

Namen protivesoljskega bojevanja je namerno motiti, kvariti, uničevati ali zavajati vesoljske sisteme ali preprečiti njihovo uporabo in pregledovati ali prestrezati podatke iz teh sistemov ali manipulirati z njimi, ali prisluškovati ter onemogočiti dostop do vesolja ali prosto gibanje po njem. Posledice protivesoljskega bojevanja je mogoče odpraviti ali pa tudi ne.

Protivesoljske zmogljivosti so lahko različne in zajemajo na primer ukrepe proti vesoljskim plovilom ali zemeljski infrastrukturi, ki se izvajajo s kinetičnimi sredstvi³, ali usmerjeno energijo⁴. Vesoljska infrastruktura, tako tista v tirnicah kot tudi zemeljska, je

³ To lahko vključuje protisatelitsko orožje, kot so izstrelki, izstreljeni neposredno z zemeljskega površja (protisatelitsko orožje za neposredno prestrežanje), ali vesoljska plovila, ki se aktivirajo, ko so že v tirnici (koorbitalno protisatelitsko orožje), vključno z robotskimi rokami ali projektili.

⁴ Na primer, elektronsko bojevanje, laserji in druga usmerjena energija za zaslepitev satelitov, poškodovanje njihovih elektronskih sistemov, motenje ali lažno predstavljanje njihovih signalov ali poseganje v njihova komunikacijska omrežja.

poleg tega zaradi svojih posebnih lastnosti še posebej izpostavljena kibernetским napadom. Protivesoljsko bojevanje lahko poleg vesoljskih sistemov ovira tudi sektor vesolja kot celoto, vključno s temeljnimi dobavnimi verigami in radiofrekvenčnim spektrom.

Več tretjih držav razvija in vzdržuje protivesoljske zmogljivosti in s tem povezane doktrine. Ker pa ima večina vesoljskih tehnologij dvojno rabo, tega, kaj predstavlja vesoljsko grožnjo, ni mogoče opredeliti z ločenim opazovanjem vesoljskih objektov, tehnologij ali vesoljskih zmogljivosti, temveč z upoštevanjem njihovega obnašanja.

Za oceno vesoljskih groženj je potrebna celovita analiza zmogljivosti in njihovega obnašanja v tirnicah, na zemeljskem površju in na kibernetiskem področju, ki bo temeljila na poglobljenem razumevanju protivesoljskih zmogljivosti.

1.3. Na poti k skupnemu razumevanju vesoljskih groženj

Z Enotno zmogljivostjo za analizo obveščevalnih podatkov (SIAC) pod vodstvom visokega predstavnika se bo skupaj z vojaškimi in civilnimi obveščevalnimi službami držav članic izboljšalo strateško razumevanje teh držav glede vesoljskih groženj in protivesoljskega bojevanja. S takim strateškim razumevanjem bi bilo treba podpreti tudi vesoljske programe EU, hkrati pa izkoristiti informacije, ki jih Komisija zbira s spremljanjem vesoljskih komponent EU.

Nadaljnji koraki

- Visoki predstavnik bo ob podpori Enotne zmogljivosti za analizo obveščevalnih podatkov vsako leto pripravil tajno analizo okolja groženj v vesolju, ki bo vključevala razvoj protivesoljskih zmogljivosti. Za to analizo bi se lahko izkoristilo tudi spremljanje vesoljskih komponent EU, ki ga izvaja Komisija.

2. KREPITEV ODPORNOSTI IN ZAŠČITE VESOLJSKIH SISTEMOV IN STORITEV V EU

Vesoljski sistemi in storitve v EU zagotavljajo storitve, ki so bistvenega pomena za delovanje družbe in gospodarske dejavnosti. Zato morajo biti čedalje odpornejši in vse bolj zaščiteni. EU priznava vesolje kot kritični sektor v svoji obstoječi zakonodaji o odpornosti kritičnih subjektov (direktiva o odpornosti kritičnih subjektov⁵) in kibernetiski varnosti (revidirana direktiva o varnosti omrežij in informacijskih sistemov⁶), ki zajema zemeljsko infrastrukturo držav članic, vključno s tisto v najbolj oddaljenih regijah EU in

⁵ Direktiva (EU) 2022/2557 o odpornosti kritičnih subjektov.

⁶ Uredba (EU) 2022/2555 o ukrepih za visoko skupno raven kibernetiske varnosti v Uniji, spremembi Uredbe (EU) št. 910/2014 in Direktive (EU) 2018/1972 ter razveljavitvi Direktive (EU) 2016/1148.

v lasti zasebnih upravljavcev, ter satelite, ki se uporabljajo za zagotavljanje telekomunikacijskih storitev⁷. Kljub temu se raven odpornosti in zaščite nacionalnih vesoljskih sredstev med državami članicami razlikuje.

2.1. Vseevropski varnostni okvir za zaščito vesoljskih sistemov, izmenjavo informacij in sodelovanje v primeru incidentov na področju varnosti v vesolju

Nekatere države članice so uvedle nacionalna pravila za urejanje vesoljskih operacij, vključno z varnostnimi vidiki. Brez skupnega okvira se lahko ta pravila razlikujejo med seboj. Te razlike bi lahko vplivale na konkurenčnost vesoljske industrije EU in varnost EU.

Komisija bo za zagotovitev doslednega pristopa na ravni EU in ob upoštevanju skupnega sporočila o pristopu EU k upravljanju vesoljskega prometa⁸ razmislila o predlogu vesoljskega zakona EU. Tak zakonodajni predlog bi lahko poleg zaščite interesov nacionalne varnosti zagotovil okvir za skupno povečanje ravni odpornosti vesoljskih sistemov in storitev v EU ter zagotovil usklajevanje med državami članicami, tudi na oddaljenih lokacijah strateške zemeljske infrastrukture, kot so najbolj oddaljene regije EU.

Skupaj z revidirano direktivo o varnosti omrežij in informacijskih sistemov in direktivo o odpornosti kritičnih subjektov bi lahko zagotovil celovit in dosleden okvir za odpornost vesoljskih sistemov in storitev v EU. Komisija bo za izhodišče pri posvetovanju z zainteresiranimi stranmi in oceni učinka v zvezi z možnostmi uporabila nekatere ključne značilnosti navedenih obstoječih ureditev ter po potrebi izkušnje z njihovo uporabo. Od držav članic bi se lahko na primer zahtevalo, da opredelijo bistvene⁹ vesoljske sisteme in storitve. To bi lahko vključevalo glavne akterje v dobavni verigi, opredelitev in zagotavljanje skupne najmanjše ravni odpornosti kritičnih vesoljskih storitev ter razvoj usklajenih nacionalnih načrtov za pripravljenost in odpornost ter protokolov za krizne razmere. Pobuda bi se lahko razširila tudi na razvoj centrov za nadzor varnosti, da bi se omogočilo sistematično obveščanje o varnostnih incidentih.

Komisija bi lahko razmislila tudi o zahtevah, s katerimi bi se zagotovilo, da je varnost, tudi kibernetska, vključena v zasnovo vseh vesoljskih sistemov, ki zagotavljajo bistvene storitve. Predlagala bi lahko bolj sistematično vključevanje ustreznih varnostnih standardov v zgodnji fazi zasnove teh sistemov.

⁷ Uvodna izjava 5 Direktive (EU) 2022/2557: „[...] Sektor vesolja spada na področje uporabe [Direktive (EU) 2022/2557] kar zadeva opravljanje nekaterih storitev, ki so odvisne od talne infrastrukture, ki jo imajo v lasti, vodijo in upravljajo države članice ali zasebne strani, zato infrastruktura, ki jo ima v lasti, vodi ali upravlja Unija ali se vodi ali upravlja v njenem imenu kot del njenega vesoljskega programa, ne spada na področje uporabe te direktive.“

⁸ JOIN(2022) 4 final.

⁹ Izraz bistveno je treba razumeti kot ključno za potek gospodarskih dejavnosti ter zagotavljanje varnosti in zaščite v državah članicah.

Poleg tega bi spodbujala izmenjavo informacij o grožnjah vesoljskim sredstvom ali njihovi dobavni verigi, s poudarkom na pošiljanju uporabnih informacij ustreznim centrom za varnostne operacije. Agencija Evropske unije za vesoljski program (EUSPA) bi na podlagi svoje izkušnje s programom Galileo zagotovila dosleden nadzor varnosti v vseh vesoljskih programih EU. Agencija EUSPA bo imela v tesnem sodelovanju s Komisijo, skupino za odzivanje na incidente na področju računalniške varnosti v vseh institucijah EU (CERT-EU) in Agencijo Evropske unije za kibernetsko varnost (ENISA)¹⁰ ključno vlogo kot center za operacije in nadzor varnosti v vesolju EU. Poleg tega bi lahko upravljavcem bistvenih vesoljskih sistemov in storitev v državah članicah na njihovo zahtevo zagotovila pomoč.

Vesoljske storitve zagotavljajo javni in zasebni upravljavci, saj postaja vloga industrije novega vesolja¹¹ vse večja in bolj dinamična. Skupno razumevanje tega, kaj so bistvene vesoljske storitve, je potrebno za izmenjavo ustreznih varnostnih informacij, usklajevanje ukrepov in lažje sodelovanje EU.

Komisija bi tak morebitni zakonodajni predlog dopolnila s povečevanjem ozaveščenosti in olajševanjem izmenjave dobrih praks med poslovnimi subjekti v zvezi z ukrepi za odpornost, tudi tistimi, ki so povezani s kibernetskimi vidiki. Taki podporni ukrepi bi bili zlasti pomembni za MSP, vključno s podjetji novega vesolja. Komisija bi v zvezi s tem ob podpori agencije EUSPA razmislila o ustanovitvi centra za izmenjavo in analizo informacij, ki bi združeval poslovne subjekte in ustrezne javne subjekte, po možnosti tudi Evropsko vesoljsko agencijo (ESA).

Poleg tega bo izvajanje revidirane direktive o varnosti omrežij in informacijskih sistemov in prihodnjega akta o kibernetski odpornosti¹² ter drugih obstoječih okvirov kibernetske varnosti¹³ spodbudilo uvajanje zahtev glede kibernetske varnosti za kritične digitalne izdelke, ki se uporabljajo v vesolju. Posebni standardi in postopki za kibernetsko varnost na področju vesolja bi se lahko šteli za del vesoljskega prava EU, kjer bi bilo to ustrezno.

Nazadnje je ključnega pomena – zlasti za zaščito varnostnih interesov EU in njenih držav članic – da EU bolj usmerja razvoj standardov in je bolje zastopana v mednarodnih organizacijah za standardizacijo, . Spodbujala se bo skladnost s standardi Organizacije Severnoatlantske pogodbe (NATO).

¹⁰ <https://www.enisa.europa.eu/>

¹¹ Novo vesolje zajema nastajajočo zasebno vesoljsko industrijo, ki temelji na vrsti tehnoloških trendov in inovacij poslovnih modelov, zaradi česar se zmanjšujejo stroški vesoljskih sistemov, krajšajo razvojni cikli ter povečuje pripravljenost tvegati.

¹² Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o horizontalnih zahtevah glede kibernetske varnosti za izdelke z digitalnimi elementi in spremembi Uredbe (EU) 2019/1020, COM(2022) 454 final.

¹³ To zdaj vključuje delegirano uredbo direktive o radijski opremi, sprejeto oktobra 2021, ki proizvajalcem brezžičnih naprav nalaga obveznosti za izboljšanje ravni kibernetske varnosti, zasebnosti in zaščite pred goljufijami pri njihovih napravah.

2.2. Krepitev tehnološke suverenosti vesoljskega sektorja EU

Da bi EU povečala odpornost vesoljske infrastrukture in zagotovila zanesljivost oskrbe¹⁴, bo okrepila svojo tehnološko suverenost z zmanjšanjem strateških odvisnosti od tretjih držav in povečanjem odpornosti kritičnih industrijskih vrednostnih verig.

Program Obzorje Evropa in Evropski obrambni sklad¹⁵ bosta v celoti izkoriščena za doseganje tega cilja. Komisija, Evropska obrambna agencija in agencija ESA bodo usklajevale in sinhronizirale dejavnosti na področju kritičnih vesoljskih tehnologij na podlagi obnovljene skupne projektne skupine¹⁶. Tudi agencija EUSPA bi lahko s svojim strokovnim znanjem prispevala k temu delu. Dejavnosti skupne projektne skupine bodo vključene tudi v opazovalnico EU za kritične tehnologije¹⁷.

Komisija bo skupaj z državami članicami in industrijo na podlagi dejavnosti skupne projektne skupine in opazovalnice EU za kritične tehnologije ocenila potrebo po vzpostavitvi novih industrijskih zavezništov, povezanih s tehnologijami, ki so pomembne za vesolje in obrambo, pri čemer bo ravnala v skladu s pravili EU o konkurenci. Tudi pomembni projekti skupnega evropskega interesa so orodje, ki ga lahko industrija in države članice uporabijo za razvoj vesoljskih tehnologij na področjih, na katerih bi se z njim obravnavala jasno opredeljena in znatna strateška odvisnost, hkrati pa bi se zagotovili pomembni pozitivni učinki, ki presegajo sodelujoče države in podjetja.

Vesoljski program, Evropski obrambni sklad in program Obzorje Evropa ter skupni projekti in programi držav članic podpirajo tehnološki razvoj zmogljivosti, povezanih z odpornostjo. Razvoj nadaljnjih sinergij pri načrtovanju programov in financiranju lahko zagotovi kontinuiteto v razvoju tehnologij in sistemov. Komisija bo za okrepitev zaščite in odpornosti vesoljskih sistemov EU spodbujala skupno načrtovanje programov, tako da bo izboljšala usklajevanje med ustreznimi programi EU.

Komisija bi morala imeti možnost, da ob velikih krizah spremeni kratkoročne ukrepe za podporo kritičnim tehnologijam. Zagotovila bo, da bo vesolje bolj sistematično upoštevano v ustreznih politikah in pobudah EU, kot so politike in pobude v zvezi s kvantnimi tehnologijami ali umetno inteligenco, ter zagotovila tudi dostop do surovin ter naprednih in predelanih materialov ter polprevodnikov, na primer z evropskim aktom o kritičnih surovinah¹⁸ in aktom o čipih¹⁹.

¹⁴ To vključuje dostop do surovin ter predelanih in naprednih materialov.

¹⁵ Vključno s predhodnima programoma tega sklada, tj. evropskim programom za razvoj obrambne industrije in pripravljanim ukrepom Unije o raziskavah na področju obrambe.

¹⁶ Skupna projektna skupina za kritične vesoljske tehnologije za neodvisnost Evrope, ki je bila ustanovljena leta 2008 ter vključuje Komisijo, agencijo ESA in Evropsko obrambno agencijo.

¹⁷ COM(2021) 70 final.

¹⁸ [Evropski akt o kritičnih surovinah \(europa.eu\)](#).

¹⁹ [Evropski akt o čipih \(europa.eu\)](#).

Komisija bo še naprej sodelovala z agencijo ESA pri razvoju vesoljskih tehnologij EU, vključno s tehnologijami, povezanimi z varnostjo. Za okrepitev te vloge je bistveno, da agencija ESA uvede ustrezne ukrepe in mehanizme za zaščito varnostnih interesov EU in njenih držav članic. Tesno sodelovanje bo zagotovilo dopolnjevanje in sinhronizacijo dejavnosti.

2.3. Obravnavanje tveganj za varnost v vesoljskem sektorju EU

Zagotavljanje varnosti EU je odvisno tudi od zaščite njenih dobavnih verig. V ta namen je že vzpostavljen določen nadzor, tj. nadzor izvoza blaga z dvojno rabo in pregled neposrednih tujih naložb²⁰. Komisija bo uredbo o pregledu neposrednih tujih naložb ocenila do oktobra 2023²¹.

Da bi Komisija lahko bolje ocenila tveganja, povezana s transakcijami neposrednih tujih naložb v vesoljskem sektorju, si bo zagotovila dostop do informacij o neposrednih in posrednih ponudnikih blaga in storitev za vesoljske programe EU, tudi kadar jih upravlja agencija ESA. Bolje bi bilo treba zaznati in ublažiti tudi tveganja za varnost in javni red EU, povezana zlasti s tehnologijami v vzponu in kritičnimi tehnologijami, ki so del njene vesoljske infrastrukture. Poleg tega bi bilo treba upoštevati gospodarske in finančne okoliščine, v katerih so lahko podjetja EU s strateškimi tehnologijami izpostavljena tujim naložbam, ki pomenijo tveganja za varnost ali javni red, ter tudi zanesljivost oskrbe. Blažilni ukrep v obliki različnih dobavnih virov za najbolj kritične tehnologije in sestavne dele bo zmanjšal tveganja, ki jih predstavljajo nekateri prevzemi podjetij s strani tujcev, in zagotovil notranjo konkurenčnost.

Poleg tega so za zaščito varnosti EU in njenih strateških interesov potrebna pravila javnega naročanja, ki v celoti zagotavljajo zanesljivo oskrbo. Komisija bo zagotovila, da se bodo pravila EU o konkurenci in instrumenti mednarodne trgovine v celoti uporabili za reševanje novih izzivov, s katerimi se srečujeta vesoljski in obrambni sektor EU, kot je tveganje izkrivljajočih tujih subvencij. To bi moralo vključevati preiskavo nekaterih prevzemov podjetij EU, dejavnih v teh sektorjih, ki bi jih lahko olajšale nezakonite subvencije tretjih držav. Po potrebi bi se lahko razmislilo o prepovedi prevzema ali sprejemanja zavezujočih zavez zadevnih družb, da bi se odpravila izkrivljanja, ki jih povzročajo te tuje subvencije.²²

2.4. Razvoj zmogljivosti, vključno z avtonomnim dostopom EU do vesolja, za povečanje odpornosti

Obstajajo številne zmogljivosti, ki lahko povečajo odpornost vesoljskih sistemov in storitev, kot so infrastruktura z lastno zaščito, vsestranske in odzivne nosilne rakete,

²⁰ Uredba (EU) 2019/452 o vzpostavitvi okvira za pregled neposrednih tujih naložb v Uniji.

²¹ Člen 15 navedene uredbe.

²² Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o tujih subvencijah, ki izkrivljajo notranji trg.

storitve spremljanja razmer v vesolju, servisiranje v tirnici ter varen suvereni oblak, namenjen vesoljskim storitvam. Take zmogljivosti lahko okrepijo vesoljska sredstva, jih bolje zaščitijo, podaljšajo njihovo življenjsko dobo ali jih hitro nadomestijo.

Avtonomen dostop EU do vesolja je bistven za odpornost vesoljske infrastrukture v EU, tudi za obnovo konstelacij, zamenjavo posameznih satelitov ali izstrelitev prihodnjih konstelacij.

Odzivnost in vsestranskost pri dostopu do vesolja sta bistveni za zagotavljanje izpolnjevanja vse večjih vojaških in obrambnih potreb. Poleg okrepitve sedanjih izstrelitvenih zmogljivosti je treba ob spodbujanju prilagodljive proizvodne industrije spodbujati tudi razvoj izstrelitvenih sistemov v EU, vključno z mikro nosilnimi raketami in nosilnimi raketami za večkratno uporabo. Komisija bo spodbujala razvoj standardiziranih vmesnikov (ki zajemajo varnostne vidike) med sateliti in odzivnimi izstrelitvenimi sistemi, da bi zagotovila prihodnjo interoperabilnost satelitov in dostop do vesoljskih rešitev ter podprla razvoj inovativnih rešitev za prevoz v tirnico. Najbolj oddaljene interesne regije EU za avtonomen dostop do vesolja bi bilo treba v celoti izkoristiti.

Nadaljnji koraki

- Komisija bo za izboljšanje ravni zaščite in odpornosti vesoljskih operacij in storitev v EU ter njihove varnosti in vzdržnosti razmislila o predlogu vesoljskega zakona EU. Z njim se bodo spodbudili razvoj ukrepov za odpornost v EU, izmenjava informacij o incidentih ter čezmejno usklajevanje in sodelovanje.
- Komisija bo do konca leta 2023 ob podpori agencije EUSPA ustanovila center za izmenjavo in analizo informacij, da bo okrepila odpornost zmogljivosti vesoljske industrije EU (navzgor in navzdol v verigi), vključno z industrijo novega vesolja.
- Komisija bo do sredine leta 2024 v tesnem sodelovanju z Evropsko obrambno agencijo pod vodstvom visokega predstavnika in agencijo ESA predlagala načrt za zmanjšanje strateških odvisnosti od tehnologij, ki so ključne za prihodnje vesoljske projekte ter vesoljske projekte, ki se že izvajajo, v vesoljskih programih EU in v EU na splošno.
- Komisija bo razvila skupno načrtovanje programov med Evropskim obrambnim skladom, vesoljskim programom EU in programom Obzorje Evropa, da bo pospešila razvoj zmogljivosti, ki so pomembne za odpornost vesoljskih sistemov.
- Komisija bo v prihodnjih pobudah sistematično upoštevala potrebe na področju vesolja in obrambe, vključno z oceno potrebe po vzpostavitvi industrijskih zavezništev.
- Komisija bo zagotovila, da se bodo širše pobude EU, vključno z aktom o čipih in aktom o kritičnih surovinah, izvajale tako, da se bosta okrepili zanesljiva oskrba ter odpornost vesoljskih sistemov in storitev.
- Komisija bo sprejela ukrepe za spodbujanje odzivnosti in vsestranskosti dostopa EU do vesolja, tako da bo spodbudila razvoj novih izstrelitvenih sistemov EU, predlagala pripravljalne ukrepe za zagotovitev dolgoročnega avtonomnega dostopa EU do vesolja ter skupaj z državami članicami obravnavala zlasti varnostne in obrambne potrebe.

3. ODZIVANJE NA VESOLJSKE GROŽNJE

Glede na vse večje vesoljske grožnje in vse obsežnejše protivesoljsko bojevanje je treba okrepiti zmogljivost za odkrivanje, opredelitev in pripisovanje groženj na področju vesolja ter za pravočasno, sorazmerno in usklajeno odzivanje nanje na nacionalni ravni in na ravni EU.

3.1. Odkrivanje in opredelitev vesoljskih groženj

Za vsak odziv EU na vesoljsko grožnjo morajo imeti EU in njene države članice, kot je ustrezno, dostop do pravočasnih, točnih ter uporabnih informacij, ki so podlaga za njihovo odločanje.

Poleg potrebe po rednem posodabljanju okolja groženj v vesolju je treba v skoraj realnem času zbrati in analizirati varnostne incidente, ki vplivajo na vesoljske sisteme in bi lahko pomenili vesoljsko grožnjo. Poleg varnostnih informacij, zbranih s spremljanjem vesoljskega programa EU, bi se lahko z vesoljskim pravom EU vzpostavila mreža za izmenjavo informacij, s katero bi se prek agencije EUSPA zagotovila prva raven analize teh šibkih signalov in poročanja o njih.

EU in njene države članice morajo razviti tudi skupno razumevanje splošnih razmer v tirnici, da bi obravnavale neodgovorno ali sovražno ravnanje v vesolju.

Zavedanje o razmerah v vesolju zajema odkrivanje, prepoznavanje in opredelitev interesnih vesoljskih objektov v skoraj realnem času, opis in razumevanje njihovega obnašanja²³ ter povezovanje teh informacij s temeljnimi doktrinami in povezanimi vesoljskimi sistemi. Zavedanje o razmerah v vesolju vesoljskim poveljstvom zagotavlja *prepoznane vesoljske slike* v realnem času, pri čemer se uporabljajo obveščevalni podatki o manevrih in namerah v vesolju.

Zavedanje o razmerah v vesolju je ključnega pomena za pripisovanje vesoljskih groženj v tirnici in sprožitev morebitnega odziva EU. Države članice, ki imajo v lasti in razvijajo ustrezne zmogljivosti, bi morale EU zagotoviti potrebne storitve za ozaveščenost na področju vesolja, da se zagotovi njena strateška avtonomija na področju vesolja.

3.2. Pripisovanje sovražnega ravnanja v vesolju in odzivanje nanj

Pripisovanje vesoljske grožnje tretji državi in odločitev o morebitnem odzivu sta izrazito politični odločitvi.

²³ Vključno z manevri in operacijami za koristni tovor.

Sklep Sveta o varnosti sistemov in storitev, ki so nameščeni, delujejo in se uporabljajo v okviru Vesoljskega programa Unije²⁴, vsebuje operativne določbe, ki EU omogočajo²⁵, da se odziva na grožnje za sisteme, vzpostavljene v vesoljskem programu EU, ali storitve, ki jih zagotavlja vesoljski program EU, in take grožnje ustrezno pripiše, če bi take grožnje vplivale na varnost EU in/ali njenih držav članic. Sklep predvideva možnost, da visoki predstavnik sprejme nujne začasne ukrepe. Evropska služba za zunanje delovanje (ESZD) upravlja strukturo za odzivanje na vesoljske grožnje, ki podpira izvajanje tega sklepa.

Visoki predstavnik bi glede na vse večje grožnje predlagal spremembo sklepa Sveta, da bi ta sklep postal temelj odziva EU na področju vesolja.

Področje uporabe Sklepa bi bilo treba razširiti tako, da bi zajemalo grožnje na področju vesolja, ki bi lahko vplivale na varnost EU. Incidenti v zvezi z varnostjo v vesolju bi se lahko na ravni EU obravnavali s strukturo za odzivanje na vesoljske grožnje prek Centra za nadzor varnosti v vesoljskem programu in s storitvami za ozaveščenost na področju vesolja. S to strukturo bi se v sodelovanju z Enotno zmogljivostjo za analizo obveščevalnih podatkov podprla pripisovanje vesoljskih groženj in ustrezen odziv.

Spremenjeni sklep Sveta bi poleg zbirke orodij za kibernetko diplomacijo in nabora orodij za odzivanje na hibridne grožnje olajšal tudi uporabo namenskega nabora orodij. Ustrezna orodja, ki bi bila del odziva, bi lahko vključevala:

- na tehnični ravni posebne načine operativnega odziva, razvite kot del varnostne zasnove vesoljskih sistemov;
- na diplomatski ravni razprave v večstranskih forumih, ozaveščanje prek ustreznih kanalov ter izjave EU in držav članic za preprečevanje neodgovornega ravnanja v vesolju in odzivanje nanj;
- na gospodarski ravni pa orodja, vključno s sankcijami²⁶.

Vojaški štab Evropske unije bi tudi v vojaškem smislu prispeval k odzivu EU na področju vesolja.

Ustanovitev horizontalne skupine v okviru skupne zunanje in varnostne politike (SZVP) bi omogočila hitro uporabo ustreznega strokovnega znanja v primeru vesoljske grožnje. Svet bi podprla pri odzivanju na vesoljske grožnje, tudi pri pripisovanju teh groženj.

²⁴ Sklep Sveta (SZVP) 2021/698 z dne 30. aprila 2021 o varnosti sistemov in storitev, ki so nameščeni, delujejo in se uporabljajo v okviru Vesoljskega programa Unije in lahko vplivajo na varnost Unije, ter razveljavitvi Sklepa 2014/496/SZVP.

²⁵ S soglasnim sklepom Sveta na predlog visokega predstavnika.

²⁶ Komisija lahko predlaga dopolnilne gospodarske ukrepe, ki so v njeni pristojnosti, kot so zahteve glede nadzora izvoza.

Vsaka država članica lahko uporabi klavzulo o medsebojni pomoči iz pogodb EU (člen 42(7) Pogodbe o Evropski uniji), če vesoljska grožnja ali incident pomeni oborožen napad na njeno ozemlje.

3.3. Vesoljske vaje za pripravljenost in interoperabilnost

Visoki predstavnik bo skupaj s Komisijo in državami članicami organiziral redne vaje na področju vesolja ali vaje, ki vsebujejo komponento vesoljskega področja, da bi:

- preskusil, razvil in potrdil odziv EU na vesoljske grožnje,
- preskusil in preučil konkretne solidarnostne mehanizme v primeru napadov iz vesolja ali groženj vesoljskim sistemom ter
- razvil sinergije s partnerji in zavezniki na področju varnosti in obrambe v vesolju.

Nadaljnji koraki

- Visoki predstavnik in Komisija bosta skupaj z državami članicami, ki imajo v lasti zmogljivosti za zavedanje o razmerah v vesolju, preučila načine za uporabo tega zavedanja, da se podpre odziv EU.
- Visoki predstavnik bo predlagal spremembo Sklepa Sveta (SZVP) 2021/698 za odzivanje na vse grožnje na področju vesolja, ki bi lahko vplivale na varnost EU in njenih držav članic, da se zagotovi hitra uporaba vseh razpoložljivih orodij EU in tako izboljša njena struktura za odzivanje na vesoljske grožnje.
- Visoki predstavnik, Komisija in države članice bodo sodelovale pri ustreznih vesoljskih vajah, jih razvijale in izvajale, vključno z uporabo solidarnostnih mehanizmov.

4. VEČJA RABA VESOLJA ZA VARNOST IN OBRAMBO

Vesoljski sistemi in storitve imajo vse večjo vlogo pri podpiranju obrambe in varnosti. Storitve z dvojno rabo, ki jih zagotavljajo vesoljski programi EU in poslovni subjekti, vključno s tistimi iz industrije novega vesolja, se bodo še naprej razvijale, da bi se povečala strateška avtonomija EU in njenih držav članic.

4.1. Vesoljski sistemi in storitve EU, ki podpirajo varnost in obrambo

Bolj sistematično medsebojno bogatenje med vesoljskimi, obrambnimi in varnostnimi pobudami EU bi olajšalo razvoj vesoljskih komponent EU z dvojno rabo ob upoštevanju obrambnih in varnostnih potreb v okviru splošnega pristopa, ki je usmerjen v zmogljivost²⁷.

²⁷ V skladu z Akcijskim načrtom o sinergijah med civilno, obrambno in vesoljsko industrijo.

Vodilne vesoljske pobude EU lahko podpirajo varnostne in obrambne zmogljivosti. Zato je treba preučiti, v kolikšni meri lahko zagotavljajo varne in zanesljive storitve.

Ob upoštevanju civilne narave vesoljskih programov EU bodo vzpostavljena posebna in prilagojena pravila za zagotavljanje varnostno občutljivih storitev, aplikacij in podatkov, da se zagotovi ustrezna raven zaupanja uporabnikov na področju varnosti in obrambe (s funkcijami kot so prednostne pravice in nadzor dostopa – tudi v okviru vojaških operacij – anonimizacija zahtev, omejitve pri politiki razširjanja).

Komisija bo vojaške in varnostne zahteve uporabnikov vključila v zasnovo ustreznih novih vesoljskih sistemov EU in nadgradnjo ustreznih obstoječih sistemov. Oprla se bo na podporo ustreznih agencij EU, in sicer Evropske obrambne agencije in agencije EUSPA. Evropska obrambna agencija bo imela še naprej ključno vlogo pri prepoznavanju vojaških zahtev²⁸, opredeljevanju prednostnih nalog na področju zmogljivosti ter spodbujanju sodelovanja med državami članicami, tudi prek „forumov za obrambo v vesolju“. Agencija EUSPA bo podpirala prepoznavanje potreb, povezanih z varnostjo, ter akreditacijo in uporabo sistemov in storitev z dvojno rabo. Poleg tega bo Vojaški štab Evropske unije nadaljeval konceptualni razvoj, ki je na vojaški ravni potreben za rabo vesolja v okviru operativnih dejavnosti EU.

Komisija bo pri pripravi prihodnjega razvoja vesoljskih programov EU v tesnem sodelovanju z državami članicami upoštevala dolgoročne zahteve uporabnikov na področju obrambe in varnosti (do leta 2035). Preučila bo interoperabilnost sistemov in možnosti za prevoz dodatnega koristnega tovora za obrambo ter varnost obstoječih ali prihodnjih vesoljskih sistemov.

V ta namen se bodo z Evropskim obrambnim skladom spodbujale sinergije, da bi se lahko z raziskavami in razvojem na področju obrambe pospešila izstrelitev koristnega tovora, ki omogoča storitve za obrambo. Poleg tega se bodo dosledno izvajale in izkoriščale različne storitve za državne potrebe, ki jih omogočajo vesoljski programi EU.

4.1.1. Ugotavljanje položaja, navigacija in določanje točnega časa

Odporne storitve ugotavljanja položaja, navigacije in določanja točnega časa, kot je regulirana javna storitev Galileo, so ključne za omogočanje vojaških operacij. Te storitve bodo zaradi stalnega razvoja regulirane javne storitve in koristnega tovora v tirnici, povezanega z njimi, postale zanesljivejše. Z zmogljivostmi nadzora bosta na podlagi projektov PESCO, kot sta Radionavigacijska rešitev EU (EURAS) ali prihodnje obrambno navigacijsko vojskovanje (NAVWAR), omogočena oblikovanje konsolidirane slike razmer in obvladovanje razmer, v katerih je dostop do regulirane javne storitve

²⁸ Evropska obrambna agencija je prispevala k opredelitvi zahtev vojaških uporabnikov za komponenti GOVSATCOM in spremljanje razmer v vesolju (SSA) iz vesoljskega programa EU.

sporen. Evropski obrambni sklad v zvezi s tem podpira dejavnosti, povezane z neomejenim in neprekinjenim dostopom do regulirane javne storitve po vsem svetu, da bi se okrepila varnostna in obrambna komponenta zmogljivosti EU za ugotavljanja položaja, navigacijo in določanje točnega časa.

4.1.2. Opazovanje Zemlje

Opazovanje Zemlje iz vesolja podpira avtonomno ocenjevanje in odločanje. Je ključni dejavnik, ki omogoča varnost in obrambo. Izkazalo se je, da je odločilnega pomena za ukrajinske oborožene sile pri upiranju ruskim napadom.

Satelitski center EU zagotavlja edinstveno zmogljivost za analizo geoprostorskih obveščevalnih podatkov za podporo pri odločanju in ukrepanju EU in njenih držav članic na visoki ravni, ter tudi za podporo politike EU.

Čeprav program Copernicus zagotavlja varnostne storitve, ni bil posebej zasnovan za izpolnjevanje obrambnih zahtev.

Zato bi bila kot del razvoja storitev programa Copernicus, kot je že bilo predstavljeno državam članicam, storitev EU za opazovanje Zemlje za državne potrebe koristna za zagotavljanje popolnoma zanesljive, zelo odporne ter stalno razpoložljive storitve spremljanja razmer. Njena dodana vrednost bi bila v tem, da bi dopolnjevala nacionalno, komercialno in evropsko infrastrukturo za satelitske posnetke, na primer z novimi senzorji, krajšim časom med ponovljenimi posnetki iste točke in naprednimi tehnikami obdelave²⁹. Komisija bo postopoma nadalje razvijala te storitve programa Copernicus, pri čemer bo začela s poskusno uporabo v okviru sedanjega vesoljskega programa.

Za razvoj take storitve se bo izkoristilo dopolnjevanje med Satelitskim centrom EU in agencijo EUSPA. Agencija EUSPA se bo oprla na svoje strokovno znanje in bo imela pod nadzorom Komisije ključno vlogo pri varnostni akreditaciji, spremljanju varnosti in izvajanju naročil v okviru vesoljskega segmenta prihodnjega sistema. Satelitski center EU bo imel ključno vlogo pri prepoznavanju potreb uporabnikov na področju geoprostorskih obveščevalnih podatkov ter pri razširjanju občutljivih izdelkov in storitev.

4.1.3. Varna komunikacija

Z neprekinjenim dostopom do varne in zelo odporne komunikacije po vsem svetu se lahko podprejo obrambne in varnostne misije ter operacije. Program IRIS² bo poleg regionalnih sredstev vladne satelitske komunikacije držav članic zagotavljal storitve z dodano vrednostjo, kot so anonimnost uporabe, nizka latenca in prožnost. Države članice

²⁹ Za te storitve se bodo izkoristile raziskovalne in razvojne dejavnosti v okviru Evropskega obrambnega sklada, vključno z naprednimi tehnologijami koristnega tovora in tehnikami obdelave podatkov, v prihodnosti pa bo dopolnjena z zelo odzivnimi majhnimi sateliti za obveščevalne podatke iz vesolja, nadzor in izvidništvo. Preučile se bodo sinergije s projekti PESCO, kot je skupno vozlišče za posnetke v lasti vlad (CoHGI).

bodo imele učinkovit nadzor prek mehanizmov, enakovrednih tistim, ki se uporabljajo v regulirani javni storitvi Galileo.

Storitve programa IRIS² bodo vključevale releje vesoljskih podatkov, ki bodo lahko trajno in varno povezali vesoljske zmogljivosti držav članic (vključno z obrambnimi zmogljivostmi). Te storitve je mogoče uporabiti pri nacionalnih ali večnacionalnih obrambnih zmogljivostih v vesolju, kot so sistemi za opazovanje Zemlje, da se izboljša njihova operativna učinkovitost. Komisija bo prihodnje konstelacije v nizki zemeljski tirnici v celoti izkoristila za nove zmogljivosti, vključno z izboljšanimi storitvami, ki bi bile lahko uporabne za vojsko, saj bi zagotavljale prevoz dodatnega koristnega tovora. Komisija bo nadalje preučila, v kolikšni meri se lahko s programom IRIS² podpre vzpostavitev kritičnega komunikacijskega sistema EU³⁰.

Evropski obrambni sklad podpira razvoj tehnoloških gradnikov za odporne vesoljske komunikacije³¹, ki jih je mogoče uporabiti v okviru programa IRIS², ter njihovo uporabo s strani končnih uporabnikov na področju obrambe, in sicer z ukrepi, usmerjenimi v uporabniški segment (npr. s standardizacijo vmesnikov, da se olajša vključevanje teh gradnikov v kopenska vozila, plovila in zrakoplove³²).

4.1.4. Zavedanje o razmerah v vesolju ter sistem za nadzor in spremljanje v vesolju

Sinergije med zavedanjem o razmerah v vesolju in že obstoječim sistemom EU za nadzor in spremljanje v vesolju (SST) so na področju odkrivanja vesoljskih objektov z namenskimi senzorji velike.

Za izboljšanje natančnosti naprednih manevrov za izogibanje trkom ter analize razdrobljenosti in ponovnega vstopa so potrebne večje zmogljivosti sistema SST. Tiste države članice, ki razvijajo zavedanje o razmerah v vesolju in so tudi partnerice v okviru sistema SST, bodo imele tako korist od več dobro delujočih sredstev SST, vključno z obrambnimi sredstvi, za odkrivanje in spremljanje manjših in okretnejših vesoljskih plovil prek komponente SST vesoljskega programa EU. Za podporo pri zavedanju o razmerah v vesolju bodo potrebni dodatni senzorji in analitične zmogljivosti na področju obrambe in obveščevalnih podatkov.

S proračunom EU bi se lahko podprlo države članice pri razvoju senzorjev in zmogljivosti za zavedanje o razmerah v vesolju pod pogojem, da:

³⁰ Prizemni širokopasovni sistem, namenjen povezovanju komunikacijskih sistemov naslednje generacije v državah članicah za organizacije civilne varnosti in zaščite, kar bo tem organizacijam omogočilo delovanje po vsej EU in v schengenskih državah. Sistem bo temeljil na projektih BroadMap in BroadWay v okviru programa Obzorje 2020 ter projektu BroadNet Preparation Sklada za notranjo varnost.

³¹ EDF-2021-SPACE-D-EPW.

³² EDIDP – DA – ESSOR.

- je zagotovljeno dopolnjevanje z obstoječim mehanizmom, ki podpira sistem SST, in
- je na voljo pretok informacij in storitev v okviru zavedanja o razmerah v vesolju, ki je potreben za podporo pri odzivanju EU na vesoljske grožnje, tudi za zaščito satelitov EU.

Partnerji za SST, ki bi prejeli podporo v okviru zavedanja o razmerah v vesolju, bi nato pomagali izboljšati sistem SST z izboljšanjem identifikacije vesoljskih plovil, s čimer bi prispevali k vzpostavitvi avtonomnega kataloga EU vesoljskih objektov, ki je cilj vesoljskega programa EU.

4.2. Spodbujanje inovacij in konkurenčnosti

Industrija novega vesolja ima poleg velikih industrijskih akterjev vse večjo vlogo pri zagotavljanju storitev, tudi na področju varnosti in obrambe. Akterji industrije novega vesolja lahko predlagajo nove zamisli, rešitve, prelomne tehnologije ter učinkovite industrijske postopke, ki lahko podpirajo tudi varnost in obrambo. Države članice se pri dopolnjevanju nacionalnih sredstev, preskušanju novih zmogljivosti ali razvoju javnih sredstev vse bolj zanašajo na komercialne storitve.

Konkurenčna industrija je bistvena za krepitev odpornosti in zmogljivosti EU. Komisija bo s podporo v okviru programa CASSINI spodbudila povečanje obsega industrije novega vesolja v EU³³. To bo vključevalo bolj sistematičen razvoj pogodb z glavnimi strankami, nadaljnjo sprostitev nepovratnih sredstev, posojil in lastniškega kapitala ob podpori Evropskega sveta za inovacije, Evropske investicijske banke in Evropskega investicijskega sklada, sinergije z obrambnoinovacijsko shemo EU ter letno organizacijo hekatonov in izzivov na področju vesolja/obrambe.

Komisija bo spodbujala več sodelovanja med zagonskimi podjetji na področjih vesolja, varnosti ter obrambe pri raziskavah in razvoju. Tehnologije, razvite s podporo programa Obzorje Evropa in namenjene na primer razvoju kvantne gravimetrije, storitev v tirnici ali dostopa do vesolja, bi se lahko dodatno razvile za obrambne namene. Komisija bo svoj program za validacijo/demonstracijo v orbiti razširila na vesoljske tehnologije, ki so pomembne za uporabnike na področju varnosti in obrambe. Skupina za tehnologijo na področju zmogljivost v vesolju pri Evropski obrambni agenciji bo tudi spodbujala sodelovanje med državami članicami in njihovimi industrijami na področju vesoljskih raziskav.

³³ CASSINI je pobuda Evropske komisije za podporo podjetnikom, zagonskim podjetjem in MSP v vesoljski industriji; https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-space-policy/space-entrepreneurship-initiative-cassini_en.

4.3. Razvoj znanj in spretnosti ter izobraževanja in usposabljanja

EU in njene države članice se srečujejo s pomanjkanjem strokovnjakov na področju varnosti in obrambe v vesolju. Komisija in visoki predstavniki bosta uporabila obstoječa orodja, do bosta podprla usposabljanje, izpopolnjevanje in preusposabljanje.

Evropska obrambna agencija bo za izpolnitev zahteve držav članic opredelila vse dejavnosti izobraževanja in usposabljanja na ravni EU in nacionalni ravni, povezane z varnostjo in obrambo v vesolju, da bi razvila znanja in spretnosti, ki so pomembni tako za oblikovanje politik kot tudi na tehnični ravni. V tesnem sodelovanju z Evropsko akademijo za varnost in obrambo (EAVO) bo spodbujala izmenjavo dobrih praks in opredelila učne načrte.

Komisija bo za zadostitev povpraševanju industrije prispevala k izpopolnjevanju in preusposabljanju v vesoljski industriji, pri čemer se bo osredotočila zlasti na rabo vesolja za varnost in obrambo ter si prizadevala tudi za večjo udeležbo žensk³⁴. Podprla bo konkretne pobude, organizirane na ravni EU ter na nacionalni in regionalni ravni. Oprla se bo na obstoječe obsežno partnerstvo za znanja in spretnosti na področju vesolja in obrambe v okviru pakta za znanja in spretnosti³⁵. Z deležniki sodeluje tudi pri vzpostavitvi novega obsežnega partnerstva za nadaljnjo krepitev dejavnosti izpopolnjevanja in preusposabljanja študentov in strokovnjakov, ki so potrebni za industrijo nižje v prodajni verigi, vključno za kritje dodatnih potreb po kvalificiranih delavcih. Komisija bo ob podpori agencije EUSPA razvila vesoljsko akademijo EU za oblikovanje programov vesoljskega razvoja, povezanih z varnostjo.

Nadaljnji koraki

Da bo Komisija izboljšala uporabo vesoljskih sistemov in storitev za obrambne namene, bo storila naslednje:

- do konca leta 2024 bo v tesnem sodelovanju z visokim predstavnikom predlagala pilotni projekt za zagotovitev začetnih storitev zavedanja o razmerah v vesolju, namenjenih podpori odzivu EU, in preučila sinergije s podkomponento SST vesoljskega programa za namen prihodnjega razvoja;
- pri razvoju prihodnjih vesoljskih programov EU bo upoštevala dolgoročne vojaške zahteve (časovno obdobje do leta 2035) za vesoljske obrambne storitve ob podpori Evropske obrambne agencije;
- upoštevala bo vojaške potrebe in zahteve pri opredelitvi portfelja storitev programa IRIS²;
- prizadevala si bo za postopno vzpostavitev nove storitve programa Copernicus za državne potrebe, da bi EU in njene države članice podprla pri avtonomnem

³⁴ Sporočilo „Unija enakosti: Strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025“, COM(2020) 152 final.

³⁵ <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23220&langId=en>

odločanju in ukrepanju; v zvezi s to storitvijo bo najprej izvedla pilotni projekt. Projekt bo temeljil na dopolnjevanju med Satelitskim centrom EU in agencijo EUSPA;

- spodbujala bo sodelovanje med zagonskimi podjetji na področjih vesolja, varnosti in obrambe, da bi razvila prelomne storitve za varnost in obrambo;
- visoki predstavnik in Komisija bi morala do konca leta 2024 ob podpori Evropske obrambne agencije, agencije EUSPA ter Evropske akademije za varnost in obrambo izboljšati znanja in spretnosti v javni upravi in industriji za nadaljnji razvoj vesoljskih storitev za varnost in obrambo, med drugim z: določitvijo dejavnosti usposabljanja na področju vesoljske varnosti in obrambe ter usposabljanjem vesoljske industrije navzdol v verigi, tudi z vzpostavitvijo novega obsežnega partnerstva.

5. VZPOSTAVITEV PARTNERSTEV ZA ODGOVORNO RAVNANJE V VESOLJU

Oblikovanje trdnih zunanjih partnerstev je bistveno za spodbujanje skupne vizije za miroljubno in odgovorno ravnanje v vesolju, odzivanje na vesoljske grožnje ter podporo pri uporabi vesoljskih storitev za varnost in obrambo.

5.1. Spodbujanje norm, pravil in načel odgovornega ravnanja v vesolju

Preprečevanje oboroževalne tekme v vesolju in tega, da bi vesolje postalo območje konfliktov, je ključnega pomena za zaščito dolgoročne rabe vesoljskega okolja v miroljubne namene.

Pogodba o vesolju iz leta 1967 in načela, razvita v okviru Združenih narodov (ZN), so skupaj z ustreznimi resolucijami, ki jih je sprejela Generalna skupščina ZN, temelj globalnega upravljanja vesolja.

Poleg naštetega bi bil pravno nezavezujoč instrument za preglednost in krepitev zaupanja učinkovito orodje³⁶. Dodatni ukrepi bi morali dopolnjevati ustrezna tradicionalna orodja za razorožitev in nadzor nad oborožitvijo, da bi se obravnavalo neodgovorno ravnanje, ki lahko privede do stopnjevanja, tudi zaradi napačnega razumevanja, razlage ali presoje. V zvezi s tem je zaveza Združenih držav Amerike (ZDA), da ne bodo izvajale destruktivnega preskušanja protisatelitskih izstrelkov za neposredno prestrežanje, ki sta se ji pridružili Nemčija in Francija, pragmatičen, konkreten ter opazen korak naprej. EU in vse njene države članice so podprle resolucijo³⁷, povezano s to zavezo in odobreno na 77. zasedanju Generalne skupščine ZN oktobra 2022.

³⁶ Na primer Haaški kodeks ravnanja proti širjenju balističnih izstrelkov.

³⁷ „Destruktivno preskušanje protisatelitskih izstrelkov za neposredno prestrežanje“ (dokument A/C.1/77/L.62).

5.2. Sodelovanje z Združenimi narodi na področju vesolja in varnosti

EU bo v celoti izkoristila svoj status stalne opazovalke v Združenih narodih (ZN), da bo skupaj s svojimi državami članicami sodelovala v razpravah o vesolju. EU bo še naprej sodelovala in dejavno prispevala v okviru:

- Odbora ZN za miroljubno rabo vesolja (COPUOS) in njegovih pomožnih organov ter Odbora za posebna politična vprašanja in vprašanja dekolonizacije (Četrty odbor) Generalne skupščine ZN pri vprašanjih, povezanih z varnostjo v vesolju, ter
- Konference o razorožitvi in Odbora za razorožitev in mednarodno varnost (Prvi odbor) Generalne skupščine ZN pri vprašanjih v zvezi z varnostjo in zaščito v vesolju.

EU in njene države članice podpirajo³⁸ odprto delovno skupino za zmanjšanje vesoljskih groženj z normami, pravili in načeli odgovornega ravnanj³⁹ kot pragmatičen korak, ki prispeva k oblikovanju skupnega razumevanja tega, kaj se lahko šteje za odgovorno in neodgovorno ravnanje.

Glavni izziv za EU, njene države članice in podobno misleče partnerje je prepričati veliko večino držav članic ZN o pomenu normativnega pristopa. EU in njene države članice si bodo prizadevale za večjo mednarodno podporo svojega stališča o vesolju.

Evropska služba za zunanje delovanje je začela izvajati pobudo javne diplomacije „od spodaj navzgor“, da bi bolje podprla varno, zaščiteno in trajnostno vesolje (pobuda 3SOS), pri čemer uvaja trajnostni pristop k vesolju, tako da spodbuja ukrepe za preglednost in krepitev zaupanja ter spodbuja preprečevanje trkov in zmanjšuje nastanek obstojnih vesoljskih odpadkov. To bo prispevalo k zmanjšanju nezgod, napačnega dojemanja in nezaupanja.

5.3. Vzpostavitev partnerstva z ZDA na področju vesoljske varnosti in obrambe

V strateškem kompasu je poudarjeno, da je partnerstvo EU z ZDA strateškega pomena za poglobitev varnostnega in obrambnega sodelovanja med EU in ZDA na vzajemno koristen način. ZDA imajo na tem področju privilegiran odnos z EU in nekaterimi njenimi državami članicami.

ZDA in EU od leta 2009 vodijo dialog o varnosti v vesolju, ki temelji na tesnem sodelovanju, ki presega civilna področja. Razprave so na primer omogočile, da se je občutna konkurenca na področju globalnih satelitskih navigacijskih sistemov ZDA in EU umaknila vse večjemu dopolnjevanju, interoperabilnosti in redundanci.

³⁸ EU je pripravila več skupnih prispevkov, številne njene države članice pa so predložile nacionalne ali medregionalne delovne dokumente.

³⁹ Sprejeto z Resolucijo GS ZN 76/231.

Podoben pristop je mogoče predvideti za spremljanje razmer v vesolju in druga področja, na katerih bi lahko EU z odvisnosti od vesoljskih storitev ZDA prešla na partnerstvo, ki bi temeljilo na skupnem interesu.

5.4. Dialog s tretjimi državami o vesoljski varnosti

Pregledna in odprta komunikacija med različnimi akterji v vesolju (vključno s civilnimi in vojaškimi) je ključnega pomena za preprečevanje konfliktov ter prispeva h krepitvi zaupanja.

Vse več tretjih držav je pregledalo ali pregleduje svoje obrambne organizacije in doktrine, da bi priznalo pomen vesolja za varnost in obrambo. Več tretjih držav, vključno z zavezniki, pa tudi strateškimi tekmeci, je oblikovalo vesoljske varnostne in obrambne strategije za razvoj domačih zmogljivosti in vzpostavitev tujih partnerstev s podobno mislečimi državami.

EU v svojih političnih razpravah s tretjimi državami vse bolj obravnava vesoljsko varnost in obrambo. Evropska služba za zunanje delovanje in ustrezne službe Komisije bodo vzpostavile dialoge med osebjem EU in ustreznimi organi drugih tretjih držav, kot sta Kanada in Norveška, kakor že velja za ZDA in Japonsko.

Ti dialogi o vesoljski varnosti so priložnost za sodelovanje s partnerji in zavezniki, razpravo o njihovih vesoljskih in varnostnih strategijah, vzpostavitev partnerstev za izmenjavo informacij, izmenjavo dobrih praks o tem, kako povečati odpornost vesoljske infrastrukture ter vzpostaviti norme in standarde, opredelitev področij za morebitno sodelovanje in usklajevanje ukrepov v večstranskih forumih.

Dialogi na področju vesolja in varnosti so lahko ključni tudi za zastopanje stališč in pristopov EU v večstranskih forumih. Lahko so diplomatska pot, po kateri lahko EU umiri napetosti ali posreduje opozorilna sporočila za odvrčanje od nadaljnjega ravnanja – zlasti kadar se srečuje z neodgovornim ravnanjem na področju vesolja.

5.5. Partnerstvo z Natom na področju vesoljske varnosti in obrambe

V strateškem kompasu so določeni jasni cilji za strateško partnerstvo med EU in Natom – politični dialog in praktično sodelovanje na vseh dogovorjenih področjih interakcije, vključno z novimi delovnimi področji, kot je vesolje.

Institucionalni voditelji EU in Nata so v tretji skupni izjavi o sodelovanju med EU in Natom z dne 10. januarja 2023 potrdili svojo zavezanost razširitvi in poglobitvi sodelovanja na področju vesolja na podlagi dogovorjenih načel, na katerih temelji strateško partnerstvo EU in Nata.

Sodelovanje med EU in Natom še naprej temelji na obojestranskih odprtosti, preglednosti, vzajemnosti in vključenosti, ob polnem spoštovanju avtonomije odločanja in postopkov obeh organizacij ter brez poseganja v posebno naravo varnostne in obrambne politike katere koli države članice.

Obe organizaciji razmišljata o tem, da bi vesolje iz zmogljivosti, ki podpira vojaške in civilne operacije, razvili v strateško področje. Odzivi EU in Nata na vesoljske incidente in grožnje se bodo dopolnjevali in vzajemno krepili.

Organizaciji bosta skupaj preučili nova področja sodelovanja na področju vesolja z rednimi izmenjavami, vključno s pogovori med osebjem, medsebojnim poročanjem in vzajemnimi povabili na dogodke. Vzporedne in koordinirane vaje, ki jih organizira osebje EU in Nata, bi lahko vključevale tudi komponento vesoljskega področja.

Nadaljnji koraki

- EU bo podpirala večstranska prizadevanja za zmanjšanje vesoljskih groženj z normami, pravili in načeli odgovornega ravnanja, tudi z delom odprte delovne skupine ZN, ki jo je ustanovila Generalna skupščina ZN.
- Visoki predstavnik bo skupaj s Komisijo okrepil kampanjo javne diplomacije v zvezi s pobudo 3SOS za varnost, zaščito in trajnostnost v vesolju.
- Visoki predstavnik in Komisija bosta poglobila sodelovanje z ZDA na področju varnosti v vesolju.
- Po potrebi bosta vzpostavila dialoge o varnosti v vesolju s podobno mislečimi partnerji in zavezniki. V tesnem sodelovanju z državami članicami bosta razmislila o dialogu z drugače mislečimi državami.
- Visoki predstavnik in Komisija bosta razširila sodelovanje z Natom na področju varnosti v vesolju.

6. ZAKLJUČEK

Vesoljski sistemi in storitve v EU prispevajo k strateški avtonomiji EU in njenih držav članic. So ključna sredstva, ki bodo prispevala k oblikovanju prihodnje konkurenčnosti, blaginje in varnosti EU za naslednje generacije.

Vesoljska strategija za varnost in obrambo izkazuje zavezo EU, da bo zaščitila svoje varnostne interese, hkrati pa preprečila oboroževalno tekmo v vesolju ter pospešila sinergije med vesoljem, varnostjo in obrambo.

EU je zavezana krepitvi odpornosti vrednostnih verig, na katerih temelji vesoljski ekosistem, ter podpiranju inovacij in konkurenčnosti vesoljske industrije EU. Komisija in visoki predstavnik bosta Svetu vsako leto poročala o doseženem napredku in morebitnih nadaljnjih ukrepih.